



# КАЇН

РОМАН

ЛАУРЕАТ  
НОБЕЛІВСЬКОЇ  
ПРЕМІЇ  
З ЛІТЕРАТУРИ  
1998

ХАРКІВ  
«ФОЛІО»  
2013

---

Коли Господь, відомий також як Бог, звернув увагу на те, що Адам і Єва, на перший погляд, досконали в усьому, що впадало у вічі, були неспроможні промовити не тільки бодай одне слово, яке вилетіло б із їхнього рота, а й утворити найпримітивніший звук, він страшенно розгнівався на самого себе, бо на кого в саду едема міг би він скласти провину за непростенну помилку, коли всі, кого створила його божественна воля, як і двох людей, уже мали власний голос — одні з них хрюкали й кувікали, інші верещали, свистіли або кудкудакали — а ці двоє залишалися німими. У нападі гніву, досить дивного для того, хто міг будь-яку проблему розв'язати одним недбалим «Хай буде!», Господь підбіг до подружжя й спочатку одному, потім другому, не міркуючи, не вагаючись, приліпив по язичку в самій глибині горла. У писемних пам'ятках, які дійшли до нас із глибини часів і в яких розповідається про ті вікопомні події, пам'ятках, визнаних або незаперечним канонам, або результатом апокрифічної уяви, а отже й невинправ-

но єретичних, не пояснюється, про які саме язики йшлося, чи про ті гнучкі й вологі шматки м'язів, які стискалися та теліпалися в порожнині рота, а іноді й вивалювалися назовні, чи про ті, що їх ми маємо звичай називати мовою і про які Господь спочатку забув, а ми не маємо найменшого уявлення, якими вони могли бути, адже вони не залишили по собі найменшого сліду, навіть серця, вирізаного на корі дерева, а під ним сентиментального напису, такого, скажімо, як Адам плюс Єва дорівнює кохання. А позаяк одне, в принципі, неможливе без другого, то цілком імовірно, що Господь із такою силою заштовхав ті німі язики в саму глибину горла для того, щоб вони перебували в безпосередньому контакті з внутрішніми органами людського тіла, з тими загадковими нутрощами, про які згодом, набувши певне знання наслідків та причин, вони могли б розповідати, розповідати про той темний, плутаний і загадковий лабіринт, у віконечку якого, тобто в роті, вони знайшли собі надійний притулок. Усе могло бути. Проте не випадає сумніватися в тому, що сумління доброго митця не тільки спонукало Господа з належною скромністю виправити свою первісну недбалість, а й переконатися в тому, що тепер із його витворами все гаразд, і з цією метою він звернувся із запитанням до Адама, Скажи-но мені, хто ти такий і як тебе звать, і чоловік йому відповів, Я Адам, твій

первісток, Господи. Після чого творець обернувся до жінки, А ти хто така і як тебе звать, Я Єва, Господи, найперша жінка, відповіла вона, але так відповідати їй не було потреби, адже інших жінок не існувало. Тож Господь задовольнився кінцевим результатом своїх зусиль, попросився батьківською поблажливою фразою, До скорого побачення, й повернувся до своїх повсякденних турбот. І тоді вперше Адам сказав Єві, Ходімо спати.

Сиф, третій син цієї родини, з'явився на світ лише через сто тридцять років і не тому, що материнській утробі знадобилося стільки часу, щоб виготовити нового нащадка, а тому, що статеві органи батька й матері, відповідно яйця та матка, розвивалися та зміцнювалися протягом більш як ста років, перш ніж вони достатньо загартувалися, щоб народжувати дітей. Я мушу сказати тим, хто надто любить квапитися, Хай буде сказано один раз і більше ніколи, що чоловік і жінка — не машини для виготовлення ковбас, а гормони — річ неймовірно складна, їх не можна виготовити так відразу, їх не купиш ані в аптеці, ані навіть у супермаркеті, їм потрібен час для того, щоб утворитися й належно розвинутися. Перед народженням Сифа прийшли у світ із невеликою різницею в часі спочатку Каїн, а потім Авель. Ми не можемо тут обминути увагою й не згадати про те, в якій глибокій тузі жила протягом такої

великої кількості років родина Адамова, без сусідів і без розваг, не маючи жодної дитини, яка повзала б від кухні й до світлиці, не знаючи інших відвідин, окрім завітань Господа, та й ті були надзвичайно рідкісними й короткочасними, перемежованими тривалими періодами відсутності по п'ять, десять, п'ятнадцять, двадцять, а то й усі п'ятдесят років, тож неважко собі уявити, що самотні жителі земного раю вважали себе бідолашними сиротами, покинутими напризволяще в дрімучих хащах усесвіту, хоча вони й не змогли б нікому пояснити, що то означає бути сиротами та покинутими напризволяще. Щоправда, можливо, через день, а іноді й частіше Адам казав Єві: «Ходімо спати», але рутинна подружніх розваг, ускладнена у випадку тих двох одноманітністю поз, спричиненою браком досвіду, виявилася не менш руйнівною, аніж вторгнення шашелю, який гризе й сточує дерев'яні стіни та стелю будинку. Якщо подивитися ззовні, то лише тонкі струминки порошу сипляться то там, то там із крихітних дірочок, загроза майже непомітна, але там, усередині, процес відбувається зовсім інакше, й мине не так багато часу, як обвалиться будівля, що спочатку здавалася дуже міцною. Дехто вважає, що в таких ситуаціях народження дитини справляє благодійний ефект якщо не на силу статевого потягу, що є результатом багато складніших хімічних процесів, аніж просто

навчитися змінювати пелюшки, то принаймні на почуття, що також слід вважати неабияким досягненням. Що ж до Господа та його не вельми частих відвідин, то перша з них мала на меті з'ясувати, чи Адам та Єва змогли облаштувати собі бодай скромний домашній затишок, друга — довідатися, чи вони набули бодай якогось досвіду в житті на лоні земної природи, а третя — попередити їх, щоб не чекали його дуже скоро, бо він має намір зробити огляд інших райських куточків, яких було чимало в небесному просторі. І справді він повернувся набагато пізніше в той не відзначений в історичних літописах день, коли вигнав нещасливе подружжя з едему за тяжкий злочин, який полягав у тому, що вони з'їли яблуко, зірване з дерева пізнання добра та зла. Той випадок, який спричинився до першого визначення доти такого нікому не відомого поняття, як прабатьківський гріх, так ніколи ніким і не був пояснений. По-перше, навіть найпримітивніший розум не матиме жодних труднощів у тому, аби зрозуміти, що знання завжди має перевагу над незнанням, а надто в таких делікатних матеріях, як ті, що мають стосуюнок до добра й зла, в яких кожен ризикує, сам того не усвідомлюючи, на віки-вічні провалитися в пекло, яке тоді ще не було винайдене. По друге, просто-таки волає до небес очевидна непередбачливість Господа, бо якби він справді не хотів, щоб у нього викрали

і з'їли те яблуко, то міг би легко цьому перешкодити, скажімо, міг би не посадити те дерево, або посадити його десь в іншому місці, або оточити його загорожею з колючого дроту. А по-третє, Адам і Єва відкрили, що вони голі, аж ніяк не тому, що порушили заборону Господа. Адже голими-голісінькими вони вкладалися разом у постіль, і якщо Господь жодного разу не помітив такої очевидної безсоромності, то винною в цьому була його та іноді невиліковна батьківська сліпота, яка перешкоджає нам помічати, що наші діти, зрештою, такі самі хороші або такі самі погані, як і всі інші.

Зробімо одне зауваження з приводу подальшої організації нашої розповіді. Перш ніж продовжити наповнену глибоким змістом історію про Каїна, в яку ми вторглися з небаченою зухвалістю, можливо, буде доцільним для того, щоб читач не розгубився вдруге перед цілком анахронічним поглядом на реальність, запровадити певний критерій на хронологію подій. Тож почнімо з того, що спробуємо прояснити лукавий сумнів, який не може не виникнути щодо того, чи Адам у свої сто тридцять років віку був спроможний народити дитину. На перший погляд, звичайно ж, не міг, якщо ми візьмемо до уваги ознаки плодючості, характерні для сучасних часів та коли світ перебував ще на етапі свого глибокого дитинства, ці ж таки сто тридцять років людського віку